

crkva u svijetu

OBZORJA

MOJ SUSRET S NADBISKUPOM MARCELOM LEFEBVREOM

Frane Franić

1. Na početku treće godine zasjedanja II. općeg vatikanskog sabora, dne 14. rujna 1964, održao sam RELACIJU, u dvorani općega sabora, o odnosima papine primacijalne vlasti i kolegija biskupa. Ta je relacija, u ime manjine Doktrinarnе komisije, održana po želji pape Pavla VI, koji nije bio zadovoljan, u nekim točkama, koje su se odnosile na njegov odnos s kolegijem biskupa, u vrhovnoj upravi Crkve, s relacijom većine. Tu je relaciju, prije mene, istoga dana, u saborskoj dvorani, pročitao nitko drugi nego tajnik Svetog Oficija nadbiskup, poslije kardinal, Pietro Parente, inače moj prijatelj i, mogao bih reći, zaštitnik. Starac nije mogao uvidjeti razloge zbog kojih je papa Pavao VI. bio nezadovoljan s predloženim tekstom pa je preuzeo ponudenu mu ulogu da brani taj tekst.

Relaciju manjine, kako sam poslije doznao iz, za mene, vjerodostojnog izvora, imao je braniti irski kardinal, dominikanac Brown. Kada je on odbio ponudu za izvršenje te teške zadaće, onda je ponudeno meni, nepoznatom biskupu s Balkanskog poluotoka, da izvršim tu nezahvalnu ulogu, da se naime postavim na čelo, kako se je tada govorilo, »konzervativaca«.

Napominjem da ne bih bio ni pomislio da tako nešto učinim, da mi nije bilo rečeno od predsjedništva Doktrinarnе komisije, da sam papa želi da se u ime manjine održi ta proturelacija, jer da će je papa poslije nekim svojim gestom podržati.

Moja relacija je dobila, na glasovanju koje je neposredno nakon nje slijedilo, oko 300 glasova, a relacija većine Doktrinarnе komisije dobila je oko 1850 glasova.

Dakle bili smo upravo do nogu pregaženi.

2. Poslije toga je papa Pavao VI. zaista održao riječ i učinio obećanu gestu. On je napisao i proglasio u Saboru, kao njegova glava, »Notam explicativam praeviam« (Prethodnu bilješku), u kojoj je podržao, prema uvjerenju manjine, sve važnije postavke relacije manjine.

Ta »Prethodna bilješka« bila je uvrštena od pape u saborske akte, kao integralni dio dogmatske konstitucije *Lumen gentium* (Svjetlo naroda).

Papa je mislio da je riješio sve dileme oko svoje primacijalne vlasti i njezina odnosa s kolegijem biskupa. Te su dileme zaista bile riješene, ali samo u teoriji, a ne u praksi.

Postalo je u teoriji jasno, da biskupski kolegij kao vrhovna vlast nad čitavom Crkvom, s papom na čelu, može djelovati samo onda kada ga papa pozove da djeluje, a bez toga poziva vlast kolegija biskupa nad čitavom crkvom ostaje »in potentia«, kako se je izražavala »manjina«, a aktualizira se pozivom pape na opći sabor ili također pozivom pape svim biskupima, raspršenim po svijetu, da za neki njegov prijedlog, ili neki prijedlog koji postave biskupi, a papa ga prihvati kao prijedlog, glasuju pravom vlašću, kao što čine sakupljeni u općem saboru. Inače papa upravlja općom Crkvom sam, bez kolegija biskupa: »soli Domino devinatus« — »odgovoran samo Gospodinu« — kako se je izražavao tajnik Doktrinarne komisije, O. S. Tromp, DI, i u najvažnijim pitanjima. Papa može pak, a razborito je da to i čini, da konsultira biskupe. Nakon toga konzulta papa može prihvatiti mišljenje većine biskupa, a može to mišljenje i ne prihvatiti; on može proglasiti mišljenje koje je suprotno mišljenju većine biskupa i obavezati cijelu Crkvu da tu njegovu nauku, dotično njegovo tumačenje objavljene nauke, prihvati. Razumljivo je da se papa mora držati objavljene nauke, koju autentično tumači, jer je on kao i cijela Crkva podložan Božjoj Riječi, a ne Riječ Božja njemu.

Tako je papa Pavao VI. nametnuo, a da nije pri tom tražio mišljenje biskupa, u Saboru sakupljenim biskupima svoju »Prethodnu bilješku« i blagdan »Majke Crkve«, a biskupima, raspršenima po svijetu, nakon Sabora, nametnuo je svoju poslanicu *Humanae vitae* (Ljudskoga života).

Ne može se dakle sumnjati da je papa Pavao VI. bio svjestan svoje primacijalne vlasti, u smislu kako je netom rečeno, i da ju je vršio za vrijeme zasjedanja općeg sabora, koji je sam sazvaio, i izvan toga Sabora. Ipak tu činjenicu mnogi danas ne priznaju ili je stalno prešućuju, jer se ne slaže s njihovim mišljenjem o primacijalnoj vlasti papinoj i zbog ekumenskih razloga.

3. Napominjem da je moj privatni teolog, priznat od Pripravne teološke komisije kao takav (dr. Vladimir Merćep) bio za mene izrazio znanstveno dokumentiranu studiju o odnosu papina primata i biskupskog kolegijaliteta. U toj studiji se je osvjtljivao papin primat u ovisnosti o kolegijalitetu biskupa. Radnja se je temeljila na analizi postupka otaca Kalcedonskog općeg sabora u odnosu na dogmatsku poslanicu pape Lava Velikog, upravljenu tom općem saboru preko carigradskog patrijarhe Flavijana: »Ad Flavianum«. Tada je papa Lav I. u svojoj poslanici definirao »dviije naravi i jednu osobu« u Kristu. Oci tog sabora su pomnjivo ispitali Lavovu poslanicu i tek nakon toga kritičkog ispita oni su je potvrdili s usklikom: »Petrus per Leonem locutus est« — »Petar je po Lavu progovorio«.

Tu sam znanstveno obrađenu radnju predao predsjedništvu Pripravne teološke komisije, kojoj sam bio redoviti član, jer mi se je u tom času svidjela kao moguć izlaz u odnosu na Pravoslavnu Crkvu. Ali, kada je Sabor započeo i kada sam malo bolje to pitanje odvagao, odbacio

sam zaključke svoga teologa, jer i mi smo, u našoj komisiji, ponekad kritički ispitivali papine prijedloge i davali papi svoje opaske. To su zapravo učinili i oci općeg sabora u Kalcedonu. Mi ne znamo što bi se bilo dogodilo da su kalcedonski oci bili odbacili Lavovu »Poslanicu Flavijanu«. Pošto pak nisu dali papi nijedne opaske, nego je jednodušno odobrili, u cjelini i dijelovima, ne može se znati što bi se bilo dogodilo, da su oci odbacili Lavovu poslanicu, nakon kritičkog ispitivanja.

Slušajući pak intervente nekih otaca, još sam se više utvrdio u svojoj vjeri u papin primat, kako je definiran u I. vatikanskom saboru i kako sam, kao profesor dogmatike, to u splitskoj teologiji godinama poučavao. Dapače sam, igrom slučaja, postao, u II. vatikanskom općem saboru, neke vrsti predvodnikom toga nauka, pošto sam imao u saborskoj dvorani na toj raspravi relaciju u ime manjine doktrinarne komisije.

Ovu sam veliku, a možda i najveću diobu u Saboru potanje iznio da malo osvjetlimo, iz vlastitog iskustva, ličnost msgra Marcela Lefebvrea.

4. Pošto je dakle moja relacija ostala u velikoj manjini, prigodom glasovanja u dvorani u Saboru i pošto je zatim papa Pavao VI. proglasio svoju »Prethodnu bilješku« kojom je dao autentično tumačenje nekih izraza, koji se njemu nisu činili dovoljno jasnima, s obzirom na njegovu primacijalnu vlast, dobio sam poziv od za mene dotada nepoznatog nadbiskupa, msgra Marcela Lefebvrea, da dođem, određenog dana, u neku dvoranu (ne sjećam se više mjesta u kojem se je ta dvorana nalazila). Odazvao sam se pozivu i ušao u tu dvoranu u određeni mi dan i sat. Za stolom je sjedilo 15-tak biskupa koji su me dočekali pljeskom. Tada sam upoznao njihova predsjednika, a to je bio baš msgr. Marcel Lefebvre. Oni su mi čestitali na mojoj relaciji, potvrđenoj, prema njima, od proglašene, u Saboru, papine »Prethodne bilješke«.

Za vrijeme Sabora postojale su razne posaborske grupe biskupa, koje su se sastajale, sa svojim stručnjacima, i analizirale razne saborske nacрте i dogovarale se o interventima i prijedlozima, koje su zajednički izrađivali.

Ja sam tako sudjelovao u posaborskoj grupi biskupa predvođenih od belgijskog biskupa Himmera, uz pomoć tajnika, francuskog sociologa, svećenika Paul Gouthiera. Sada sam se iznenada našao u protivnom taboru! Ja pak nisam u sebi osjećao nepomirljivost tih dviju podijeljenih skupina saborskih otaca: »progresista« i »tradicionalista«. U prvoj skupini ja sam češće intervenirao, sa svog stajališta, naglašavajući potrebu nutarnjeg jedinstva u Crkvi, s obzirom na crkvenu nauku i disciplinu, a ovdje sam kratko spomenuo potrebu otvaranja Crkve prema svijetu, osobito prema drugim kršćanskim Crkvama, prema nekršćanskim religijama i prema svijetu onih koji ne vjeruju u Boga, a vjeruju u čovjeka, ako su pravedni prema ljudima i milosrdni prema siromašnima, bijednima i progonjenima. U ovu drugu skupinu više nikada nisam bio pozvan.

Međutim, nakon Sabora, iz prve je skupine sam njezin tajnik Paul Gauthier istupio iz Crkve, jer da je Crkva saveznica kapitalizma. Iz te grupe se je razvio pokret »teologije oslobođenja«, dok se je iz ove druge

grupe razvilo »bratstvo svetog Pija X« koje se je odijelilo od Crkve, 30. VI. 1988.

5. Da donekle shvatimo te ljude koji su se odijelili od Crkve, ali ne kao »alternativa Crkve«, nego samo kao »bratstvo svetog Pija X«, kako su oni izjavili, moramo se sjetiti pokoncilске teologije i ostalih crkvenih nauka, osobito egzegeza svetog Pisma. Te su nauke uvelike zalutale na stranputicama sekularizma. Te su devijacije u teoriji i praksi bile toliko, da je papa Pavao VI. rekao, da je »davlowska magla« pala na Crkvu i zamračila mnoge umove. Ti su pak ljudi tražili čvrstoću crkvene nauke i discipline. To im je priznao i kanadski kardinal Gagnon, koji je bio imenovan od sadašnjeg pape Ivana Pavla II. njihovim apostolskim vizitatorom. Stoga je Sveta Stolica sve učinila da ih odvрати od formalnog raskola: bila je spremna dozvoliti im njihovu teologiju, koja se strogo držala svetog Tome Akvinskog; njihovu liturgiju svetog pape Pija X. na latinskom jeziku; njihovu strogu disciplinu u njihovim sjemeništima, koja su bila puna mladih idealista, dok su se ostala sjemeništa ispražnjivala; njihova posebnog biskupa koji bi stajao na čelu toga »bratstva«.

Sve je bilo uzalud. Nade su se Svete Stolice raspršile i ređenje novih četvorice biskupa, bez dozvole papine, obavljeno je u Ecônu od disidentskog nadbiskupa, 30. VI. ove godine. Međutim je, naknadno, počeo proces povraćanja Crkvi mnogih vjernika i svećenika iz tog »Bratstva«. Nadaimo se da će taj proces biti uspješan.

Ovdje napominjem da sam bio dobio, nekoliko godina poslije Sabora, poziv, kada se još nije moglo po ničemu zaključiti da bi taj pokret mogao svršiti u raskol, da bih se učlanio u isti pokret.

Odgovorio sam opetujući svoje primjedbe koje sam stalno opetovao u grupi »Crkva siromašnih« i koje sam rekao i njima, toj drugoj grupi, kada sam ono bio od njih pozvan za vrijeme Sabora: da imam pred očima viziju »Crkve siromašnih«, iznutra čvrste u nauci i disciplini, a izvana otvorenu prema potrebama današnjeg čovjeka, Crkvu u dijalogu sa sadašnjim svijetom.

To je bila moja stara vizija Crkve, koju sam do danas sačuvao i nastojao ostvarivati, koliko su mi sile dozvoljavale, u svojoj skromnoj biskupskoj službi od 38 godina.

6. Zbog toga svog stava bio sam kritiziran i s »lijeva« i s »desna« u Crkvi.

Prigovaralo mi se je, u našoj domovinskoj Crkvi, čak u talijanskom tisku, osobito nakon Sabora BKJ u Đakovu, održanog 1962, (usp. *Il Regno*, 1962. ili 1963), da splitski nadbiskup nije proveo mijeđnu koncilsku reformu u svojoj nadbiskupiji, da je protiv apostolata laika, da je bio u Saboru protiv Crkve kao misterija, da ne priznaje znanstveni razvoj teologije kao nauke, jer da misli da se više nema što reći teoriji ni u praksi crkvenog života. Netko me je kritizirao i sa stajališta političke znanstvene sociologije i nastojao dokazati da svi moji govorni i pismeni prilozi, osobito pismeni u Crkvi u svijetu, ne znače ništa, da su nastali u prigodnim situacijama, slučajno napisani, bez kontinuiranog stava i, naprosto, neznačajki. Ti su zaboravili da sam ja evangelizator u svem svom djelovanju, a ne sociolog. To i slično neki su prebacivali »s lijeva«. A s desna se je govorilo da splitski nadbiskup odviše razgovara s komunistima, uglavnom iz oportunitizma, da dobije dozvolu za gradnju

crkve sv. Petra u Splitu, da je odviše liberalan i da ne drži disciplinu klera, ili pak da nastupa odviše diktatorski, da ne voli dijalog u Crkvi, da se je napokon iskazao ono što je bio od početka, a što je bio prekrpio, u jastreba koji se je udružio s neprijateljima Crkve protiv same Crkve, da daje sve caru, a Bogu Božje da ne daje.

Takva su se i slična tvrđenja, bez ikakvog smisla, mogla od nekih u Crkvi čuti ili čitati.

To je dakle sve bila posljedica moga držanja, za koje sam želio da bude vjerno Bogu, Kristu, Crkvi i papi, ali i današnjem svijetu.

Sve sam te prigovore slušao ili čitao, a sve sam ih i razumio. A »razumjeti«, to znači »oprostiti« — kažu braća Francuzi. Stoga odlazim sa svoje biskupske službe bez ogorčenosti prema bilo kome.

Svatko od nas je imao dobru namjeru, pa i u svojim kritikama, mojoj »redovitoj učiteljskoj službi« kojoj se doduše duguje »nutarnja poslušnost i poštovanje« po sili Božanskog i crkvenog zakona, ali baš zbog te magle koja je pala u Crkvi po mnogim glavama, obično bez njihove osobne krivnje, sve sam odmah zaboravljao, nastojeći uvažiti kritike, ako sam shvatio da su imalo bile osnovane.

A tako želim da se ovim oprostim s čitaocima i suradnicima i s uredništvom Crkve u svijetu, koju sam osnovao, zajedno s braćom biskupima splitske metropolije, baš zato da razvijamo pravilne odnose sa svijetom, na temelju Evanđeoske Istine i Ljubavi.

7. Za mene je, dakle, bilo jednako apsurdno pristupiti bilo »tradicionalistima« bilo »progresistima«, iako bih se želio nazvati i »tradicionalista« i »progresista«, jer sam od jednih i drugih jednako udaljen i jednako blizu, naravno u mom tumačenju tih dvaju termina. Uvijek sam imao pred očima Kristov ideal: »Da svi budu jedno, kao što si Ti, Oče, u meni i ja u tebi, da vjeruje svijet.«

»Progresisti« su stavili načelo, i toga se drže, da ne istupaju iz Crkve, nego da Crkvu kušaju reformirati iznutra. Neki od njih dakle nastavljaju i dalje da ruju u Crkvi potkapajući njezinu nauku i disciplinu, osobito papinsku i biskupsku REDOVITU UČITELJSKU SLUŽBU.

I tako je Crkva ranjena izvana od nekih »tradicionalista« i iznutra od nekih »progresista«, pa se njezine muke nastavljaju.

Vjerujemo u prisutnost u Crkvi i u Svijetu Boga Ljubavi, koji po Kristu, u Duhu Svetome, vodi Crkvu i Svijet prema općem spasenju.

Mi moramo ostati vjerni, u prvom redu, Kristu, toj nevidljivoj Glavi Crkve, koji po svom Duhu i Njegovim milostima, darovima i karizmama oživljuje Crkve, i moramo ostati vjerni Namjesniku Kristovu na zemlji, toj vidljivoj Glavi Crkve, Svetom Ocu papi.

Mislim da je kušnja disidentskog biskupa bila u ovome: vjerovao je u papu i čak se borio za njegov primat i nezabludivost, ali je vjerovao u »idealnog« papu, a ne u konkretnog, kojega je smatrao nevnijednim, vjerojatno i krivovjernim.

A ta opasnost prijeti svakome od nas, barem u praksi, bilo da sebe smatramo »tradicionalistima«, bilo »progresistima« ili pak mislimo da stojimo u idealnoj sredini, smatrajući tu podjelu artificijalnom.

Svi moramo doći pred sud Božji. Tek ćemo tu spoznati da li smo i koliko ostvarili u sebi i oko sebe tu sretnu, novu sintezu, između tradicionalizma i idealnog progresizma.